

DIETARI

BENIGNE RAFART

Les fondes: cal Tempanada

29 de setembre. La Severina dels Queviures Marginet de Saldes m'ha donat l'exemplar d'estiu (núm. 69) de *Baridana*. És una revista que sempre llegeixo amb interès, que em proporciona una estona d'agradable instrucció i entreteniment. M'agrada especialment la prosa del senyor rector, Ramon M. Anglerill, que fa lliscar les paraules avall com l'aigua de Torrentsenta: llegint-lo, el sents i el veus amb les seves importants barba i còrpora.

Avui parla de les fondes: «En un temps en què tothom anava a peu o a cavall d'un animal, només els que s'hi trobaven sabien el servei que feien. El qui arribava al poble el primer que demanava era on podia anar a menjar i, si s'hi volia quedar, també on podia dormir. I així s'hi trobaven els viatgers, els passants, els que anaven a fira, els civils, els contrabandistes, els que anaven a festa major i altres.»

De totes les fondes es deté a cal Tempanada de Gósol on, com Picasso, es va hostatjar: «Jo mateix hi vaig viure molts anys a cal Tempanada de Gósol, amb la Lola i la Pepa, i no en puc dir sinó lloances del bé que hi vaig estar i del bé que em van tractar sempre. Moltes gràcies, Pepa; potser mai li havia dit però ara li dic de tot cor: "Gràcies, Pepa!" . No sabeu /o bé que s'hi menjava, els amics que hi vaig fer i /o bé que ens ho passàvem. I a tothom tractaven igual, encara en queden testimonis que ho poden dir.»

A continuació, mossèn Ramon M. fa una relació de les fondes que recorda de les parròquies que abasta el seu protectorat, que va de Maçaners a Tuixén. Copio les de la nostra comarca. Gósol: Cal Tempanada, Ca la Rita, Cal Llarg, Cal Castellana, Ca l'Andreu de Sorribes, el Molí de Güell i Cal Santa. L'Espà: Cal Gascó. Saldes: Cal Carinyena, Cal Pasqual, Cal Ramonet, Cal General i Cal Cisteller. Maçaners: Cal Pere, Cal Mateu, Cal Fava, Cal Sastre Caló, Cal Pere Jou i Cal Ciset.

Mn. Ramon M. Anglerill. FOTO: BNG.

L'aplec del Remei

9 d'octubre. Aplec del Remei, a cal Castanyer d'Avià. Hi hem anat amb la mare. El senyor Minoves cada any hi fa millores. Fent obres de reforma a la teulada de l'ermita van aparèixer un missal i vestuari litúrgic. Ara es poden observar en unes vitrines a la petita

L'aplec del Remei de l'any 2009. FOTO: BNG.

sagristia. També s'ha buidat la fornícula on hi ha la imatge, de manera que la part del darrere ha guanyant camp visual amb una perspectiva més oberta.

La festa ha estat molt concorreguda. Abans d'iniciar-se la missa, el Titot, que s'hostatjava a la casa de turisme rural, ha saludat els mossens. Ha començat la cerimònia i el cantant i la seva acompanyant n'han seguit una part; després han desaparegut. La Coral d'Avià ha solemnitat la festa amb els seus cants. Llàstima de la gent, actualment incapaç d'escoltar en silenci... o deixar que els altres ho facin.

La devoció a la Mare de Déu del Remei té l'origen al segle XIV i va sorgir arran de la pesta que en aquella època assolava Europa. La capella de la Mare de Déu del Remei de cal Castanyer segurament va ser edificada més tardanament.

Històricament, cal Castanyer està relacionat amb les guerres carlines. El 1840, la casa, que no fa gaires anys va ser, lamentablement, destruïda, i el santuari de Queralt, van convertir-se en presons arran de les bregues de l'època, entre elles l'enfrontament entre el general carlista Cabrera i els 40.000 homes que comandava el general Espartero.

La primera notícia que tenim de la capella del Remei és als goigs amb lletra de Josep Blanchart i Camps, impresos a Barcelona el 1854, que són en castellà i porten per títol *Gozos de Nuestra Señora del Remedio / que se cantan en la capilla rural de casa / Castañer sita en la falda de la sierra / de Noet, término del pueblo de Avià*.

Segons aquests goigs, l'origen de l'ermita hauria estat el compliment d'una promesa per la curació de l'esposa de qui la va pagar. La lletra diu així: (es refereix a la Mare de Déu del Remei):

*Y la vimos rubicunda
sobre esta casa cernerse
Y en el momento rehacerse
Una joven moribunda.
Alborozada el marido
Prometióle este local.*

D'aquest goigs n'hi ha dues edicions; una, com hem dit, del 1854, i l'altra, sense datar. Dels altres goigs, que són els que encara ara cantem, en coneixem cinc edicions, la primera d'elles de l'any 1899. Aquesta lletra va ser musicada de nou per Mn. Josep M. Massana, l'any 1954, amb motiu de la nova imatge i la restauració de la capella. Per això l'edició d'aquest any és la primera que inclou la partitura. Dues dades més d'interès literari sobre la Mare de Déu del Remei són la poesia "L'aplec del Remei", de Joan Vidal i Castanyeda, premiada en els jocs florals organitzats per El Cim d'Estela el 1952, i la lletra dels goigs del pare del Cor de Maria Manuel Esqué i Montseny, que els va incloure al llibre *El joglar de la Senyora*, publicat a Barcelona el 1973. És una poesia que mai no ha estat musicada.

Sobre els fets que van passar durant la guerra civil del 1936 / 1939 a la capella de la Mare de Déu del Remei, sabem per testimonis presencials que els masovers foren obligats a punta de pistola a portar la imatge, els vestits i els bancs una mica més avall de la casa, on tot va ser cremat. D'aquest mateix lloc on la imatge antiga havia estat cremada en va sortir la nova, l'any 1954, amb el camí guarnit amb boixos, roses i altres flors, fins a ser posada al seu lloc dins la capella que prèviament havia estat restaurada. La nova imatge, talla de fusta de l'escultor Lluís Comas, de Vic, va costar 6.000 pessetes de les d'aquell temps. Una hora de paleta en valia 9.

A partir del 1954 es va tornar a celebrar cada any l'aplec, amb alts i baixos en l'organització i participació. Aquests darrers anys el senyor Ramon Minoves, d'ençà que n'és propietari, ha donat al lloc i a l'aplec una embranzida important.

El president Companys segons mossèn Armengou: una omisió

15 d'octubre. Aniversari de l'afusellament del president Companys. Sota el títol "L'estatut de l'odi", mossèn Armengou fa una interpretació d'aquest fet en el darrer apartat del capítol VIII de *Justificació de Catalunya*. Com que d'aquesta obra n'hi ha diverses versions, aquí anotarem les que hem pogut consultar: A (edició ciclostil·lada, tapes verdes, 1958); B (edició ciclostil·lada, tapes blanques, 1958); C (edició mecanografiada, 1959) i D (edició de la Magrana, 1979). Posteriorment, les Edicions de l'Albí (1996) van tornar a publicar aquest llibre sense les omissions, indicades amb (...), a què havia estat sotmesa la primera edició impresa legalment.

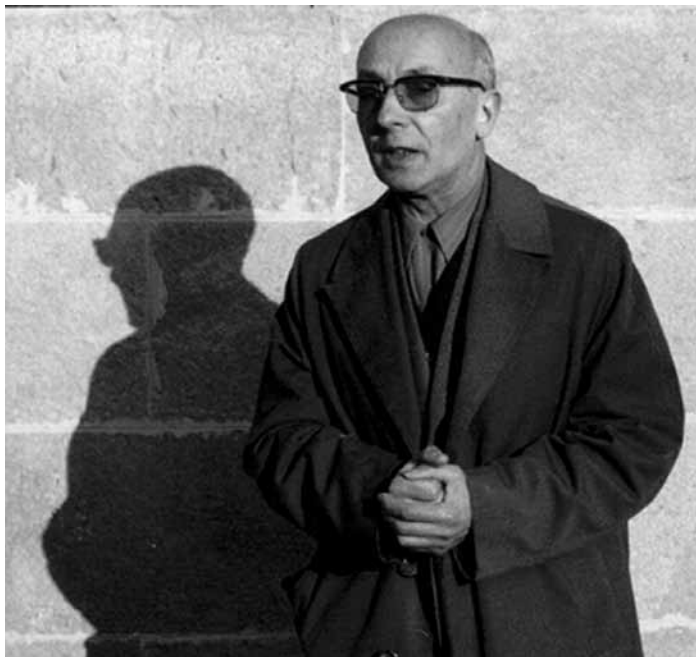
La idea general de "L'estatut de l'odi" és que Companys, malgrat els seus errors i fins i tot la seva discutida catalanitat, va ser assassinat no pels seus actes sinó per ser qui era: el president de la Generalitat.

Mossèn Armengou comença «no podem dir que Catalunya en la 'Nueva España' no tingui el seu Estatut. El té: és l'Estatut de

l'odi». El paràgraf següent fa referència als catalans que durant la Guerra Civil es van passar al bàndol franquista: «A Espanya li reca que nosaltres no hàgim fet una guerra separatista, en la contesa civil passada, i maleïda la gràcia que van fer-li tots els catalans que van passar-se a l'Espanya nacional. El que li calia era una excusa per aprofitar aquella ocasió i poder esclafar-nos a tots indistintament» (Versió D).

Aquest paràgraf en la versió A diu el següent: «A Espanya li reca que nosaltres no hàgim fet una guerra separatista; maleïda la gràcia que van fer-li els catalans que van passar-se a l'Espanya nacional. Volia un motiu per justificar el genocidi». La versió C, que coincideix amb la B (tret de canviar "volia" per "necessitava" i donar la data errònia de 1946 en lloc de 1956) acaba: «necessitava un motiu per justificar el genocidi. Si nosaltres haguéssim subministrat aquest motiu, els nostres estimats russos ens haurien tractat com van ésser tractats el 1946 [sic] els hongaresos». Aquest final fa referència a la insurrecció popular del 1956, que llavors era recent, que obligà la retirada de les tropes soviètiques

Mn Armengou a l'Homenatge a Aurora Bertrana.
(Berga, juny del 1973). FOTO: LUIGI.

de Budapest i altres ciutats i va fer sortir Hongria del Pacte de Varsòvia. Els fets van acabar aquell mateix any amb la intervenció de l'Exèrcit Roig: el general Maletzer va ser afusellat i el cardenal Mindszenty va romandre refugiat a l'ambaixada nord-americana fins el 1971.

Mossèn Armengou continua: «L'odi de l'Espanya nacional a Catalunya culminà, efectivament i simbòlica, el 15 d'octubre de 1941 [sic] amb l'afusellament, a Montjuïc, d'en Lluís Companys i Jover, President de la Generalitat de Catalunya.» Aquest paràgraf és idèntic en les quatre versions, encara que en la B hi figura dia 14 i omet la paraula "President". Hi ha una data errònia: Companys va ser afusellat el 1940 però en totes les edicions hi consta 1941, fins i tot en les dues legals (La Magrana, p. 150 i Edicions de l'Albí, p. 138). El text segueix: «La catalanitat d'en Companys havia estat molt discutida, i la seva actuació política encara més. No podem negar-li errades irreparables. Espanya, però, va encarregar-se de redimir-lo dels seus errors i fer d'una personalitat discutida un màrtir indiscutible.» A partir d'aquí hi ha una frase que és a les versions A, B i C i que omet la D: «Àdhuc la seva reconciliació amb l'Església en els darrers moments de la seva vida va acabar de fer-lo el President de tots els catalans». Aquesta circumstància coneguda per mossèn Armengou és relacionada per Josep Benet (1990) a l'apartat 5, "L'execució" del capítol VIII, "Companys a Barcelona", del llibre *Exili i mort del president Companys*: «Després Companys va demanar que el visités un sacerdot caputxí. (...) Van visitar-lo doncs, un capellà castrense i un jesuïta. (...) Companys va parlar llargament amb ells. Després demanà que el deixessin sol per reflexionar. Al cap d'una estona els cridà i els comunicà que acceptava els auxilis espirituals. No ha d'estranyar aquesta decisió de Lluís Companys car tots els seus últims escrits –com podem constatar– són impregnats de religiositat i de fe en Déu» (p. 239).

La resta de "L'estatut de l'odi" és igual en les quatre versions: «Un visca Catalunya! De cara a la mort i una descàrrega de fuselleria espanyols van situar-lo definitivament al martirologi de la Pàtria. L'Espanya història [la versió D diu erròniament "història"] no afusellava el cap de l'Esquerra, ni l'antic advocat de la FAI, ni tampoc el revoltat del 6 d'octubre: afusellava el President de la Generalitat. Si s'hagués tractat de Prat de la Riba o de Puig i Cadafalch, els hauria afusellat igualment. En la persona de l'honorable Lluís Companys i Jover tots els catalans ens sentim afusellats.»

Una refosa d'aquest text la trobem en les tres versions de *Nacionalisme català. Idees i pensaments de mossèn Armengou* (spi, 1977; Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans, 1985; Edicions de l'Albí, 2006): «Abans de la guerra civil, el Principat de Catalunya gaudia d'un Estatut d'Autonomia. D'ençà de la guerra civil gaudeix de l'Estatut de l'odi. Odi nacional d'Espanya contra Catalunya, que culminà, efectivament i simbòlica, el 15 d'octubre de 1941[sic], amb l'afusellament a Montjuïc del president de la Generalitat, Lluís Companys i Jover. Amb aquesta execució, Espanya no afusellava Lluís Companys: Afusellava Catalunya.

»En la persona de l'honorable Lluís Companys i Jover, tots els catalans ben nascuts ens sentim afusellats.»

Sota la pluja amb un anarquista

27 d'octubre. Avui ha plogut tot el dia. He anat a comprar castanyes a ca l'Ametller, al passeig de la Pau, i pel camí he saludat en Q., a qui veig últimament sovint per aquells carrers dels voltants

d'on treballo. Fa unes setmanes vam coincidir al Mikado, jo fent-hi un cafè i ell esmorzant amb *El País* sobre la taula.

No sé com vam sortir a parlar de la guerra civil i em va exposar unes idees que crec interessant de consignar aquí de manera sintètica fins allà on la memòria em permet. A) La matança de capellans i religiosos va ser deguda a la venjança de molts marits les esposes dels quals havien estat molestades per clergues obligats a respectar el celibat. B) L'arxiu de Salamanca té interès a portar el fons de la Generalitat aquí, però no interessa perquè Jordi Pujol té coses a amagar en relació amb familiars seus franquistes. C) Mossèn Armengou va haver de marxar perquè havia fet propaganda de la CEDA. D) El Ramonet Xic li havia explicat que amb Pere Tuyet no compartien les idees però que dialogaven i es respectaven.

Al Q. el veig sovint a la Biblioteca. Sovint quan jo hi vaig ell ja hi és i quan marxo l'hi deixo. Copia o fa resums de llibres en una llibreta. Escriu amb ploma estilogràfica. No sé qui m'ha explicat que anirà mig any a Salamanca a investigar als arxius sobre l'anarquisme berguedà.

Roger Mas a Manresa

6 de novembre. Hem anat a la Fira de la Mediterrània de Manresa amb la Joana. Ahir, *Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries*, i Pep Gimero, *Botifarra*; avui al matí, El Pont d'Arcalís, i a la tarda, Roger Mas i la Cobla Mediterrània.

Roger Mas ha interpretat per primera vegada les cançons del nou disc, que presentarà a finals d'any a l'Auditori de Barcelona. Els arranjaments són de Xavier Guitó, que al concert tocava el piano. Una de les cançons és dedicada al bar La Ginesta, de la plaça Maragall de Berga.

El solsoní ha interpretat cançons majoritàriament en català, però també en italià, francès, gallec, basc i espanyol (*La bien pagá*, que ha dirigit Guitó). El resultat ha estat un interessant aprofitament de les possibilitats de la cobla que no ho sabíem, però serveix per a tot. Aneu escoltant una obra i cap al final us adoneu que els instruments que sonen són els que estem acostumats a sentir tocant sardanes.

Les entrades eren exhaurides de fa dies. El públic del Kursaal, molt entregat des del primer moment. L'última peça ha estat *La santa espina*.

A la sortida hem fet un tomb per les parades. En una, hi he adquirit un conte de Mn. Ballarín que desconeixia. És sobre Sant Fèlix (editorial Vilatana; Vilafranca del Penedès, 2000) i va de castellers.

BENIGNE RAFART